

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№4

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2026

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, aprel.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golischeva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoirazimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

O'ZBEKISTONDA RAQAMLI TO'LOV INFRATUZILMASINI SHAKILLANISHI VA RIVOJLANISH DINAMIKASI: TARIXIY, ILMIY HAMDA BOZOR TAHLILI	32
A.A. Akbarov, X.R. Aliyev	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA BUXGALTERIYA HISOBINI TASHKIL ETISHNING ME'YORIY-HUQUQIY ASOSLARI VA ULARNING IQTISODIY AHAMIYATI.....	42
Karayev Payzillaxon Yusufxonovich	
TURIZM KORXONALARINING INNOVATSION FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA MOLIYAVIY AKTIVLARINING ROLI.....	47
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA EKOLOGIK SOLIQLAR VA TO'LOVLAR TIZIMI TAHLILI	53
Sadullayev Rasulbek Palvanbayevich, Abdolnizayov Murodbek Madiyarovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA IJTIMOYIY HIMOYA TIZIMINI MOLIYALASHTIRISHDA AMALGA OSHIRILAYOTGAN ISHLAR VA TIZIMGA KIRITILAYOTGAN O'ZGARISHLAR.....	59
Kasimova Gulyar Axmatovna, Aripova Kamola Botir qizi	
MINTAQAVIY RIVOJLANISHNI KOMPLEKS BAHOLASH VA PROGNOZLASHDA EKONOMETRIK VA SUN'IY INTELLEKT USULLARINING INTEGRATSIYASI	64
Namazov Gafur Shokulovich	
BALIQCILIK SUBYEKTLARINI RIVOJLANTIRISHDA DUNYO MAMLAKATLARINING O'RNI	69
Beglayev Uchqun Xurramovich	
KAMBAG'ALLIK FENOMENINING IJTIMOYIY-IQTISODIY VA NAZARIY-KONTSEPTUAL ASOSLARI	75
Musulmonova Shahlo Nasriddinovna	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA HISOB VA BIZNES JARAYONLARINI TAKOMILLASHTIRISHNING ZAMONAVIY YO'NALISHLARI	81
Artikova R.A.	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA DIVIDEND TO'LASH QOBILIYATI KOEFFITSIYENTINING MAQBUL ORALIG'INI ANIQLASH VA UNING INVESTITSION SAMARADORLIKKA TA'SIRI.....	88
Ibragimov G'anjion G'ayratovich	
STRATEGIES TO RAISE AWARENESS OF NATURAL POLLUTION AMIDST RISING POPULATION DENSITY AND GDP PER CAPITA IN UZBEKISTAN.....	93
Axliddin Aroptdinovich Valiyev, Askarov Farhod Rakhmatovich	
РОЛЬ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В ESG-ОРИЕНТИРОВАННОМ РАЗВИТИИ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ.....	99
Айматова Фарида Хуразовна	
KORXONALARDA INVESTITSION FAOLIYATINI RIVOJLANISHINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI.....	107
Shukurillaev Jahongir Botir o'g'li	
DEHQON XO'JALIKLARINI MOLIYAVIY QO'LLAB-QUVVATLASHDA KREDITLAR MIQDORINI DIFFERENSIYALLASHTIRISH: NAZARIY VA AMALIY YONDASHUVLAR	113
Xakimov Zafar Ibragimovich	
KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY MEXANIZMLARI	118
Tadjimirzayev Anvar Abduvoxidovich, Batirova Raxima Abdujabborovna	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA HUDUDiy MARKETING STRATEGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	124
Muhammadieva Nodira	
SUN'IY INTELLEKT DAVRIDA HUDUDiy RIVOJLANISHNI STATISTIK HISOBLASH METODOLOGIYASINI QAYTA BAHOLASH MEZONLARI (SCOPUS VA WEB OF SCIENCE DA INDEKSLANGAN ILMIY NASHRLAR TAHLILI ASOSIDA).....	131
Santjar Abdumurodovich Sattorov	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING HUDUDiy-IQTISODIY OMILLARI VA ISTIQBOLLARI	139
Allamuratova Perida Maxsetbaevna	

XORAZM VILOYATIDA AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASHDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING ROLI VA AHAMIYATI	144
Ro'zmatova Farahongiz Bekmurotovna, Yarmetova Nargiza Shiximbayevna	
AHOLINI IJTIMOIIY TA'MINOT TIZIMINING TAMOIYILLARI VA UNING MOLIYAVIIY MEXANIZMLARI	148
Xusanov Baxodir Sheraliyevich	
MAHALLIIY VA XALQARO TURIZM BOZORIDA RAQOBATBARDOSHLIKNI SHAKLLANTIRISH OMILLARI, TAMOIYILLARI VA MEXANIZMLARI	152
Alikulov Samar Abdurashidovich	
TRANSPORT XIZMATLARINING SOHALAR BO'YICHA TAQSIMOTI VA SAMARADORLIK KO'RSATKICHLARI TASNIFI	159
Karimova Shaxnoza Uktamovna	
RAQAMLI TO'LOVLAR VA O'ZBEKISTONDA KORPORATIV BOSHQARUV SHAFFOFLIGI	165
Ruziyeva Barno Yadgarovna	
TIJORAT BANKLARIDA CHAKANA TO'LOV XIZMATLARINI RAQAMLI MOLIYAVIIY TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA RIVOJLANTIRISH	168
Maxmudov Boburbek Axmedjan o'g'li	
ESG-ТРАНСФОРМАЦИЯ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ПО ПРОИЗВОДСТВУ ПОЛИМЕРНОЙ УПАКОВКИ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ И МИРОВЫЕ ПРАКТИКИ	172
Ташпулатов Дильмурад Рустамович	
MAJBURIY IJRO HARA KATLARINI RAQAMLASHTIRISHNI YANADA TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	177
Matmuratova Nasiba Azatovna	

MAJBURIY IJRO HARAKATLARINI RAQAMLASHTIRISHNI YANADA TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI

Matmuratova Nasiba Azatovna

Majburiy ijro byurosi, Mirobod tuman davlat ijrochisi

Email: nmmashrabboyev926@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada majburiy ijro harakatlarini raqamlashtirishni yanada takomillashtirishning nazariy va amaliy masalalari tahlil qilinadi. Raqamli texnologiyalarning ijro tizimiga integratsiyalashuvi, ma'lumotlar bazalarining o'zaro aloqasi, sun'iy intellekt va blokcheyn kabi innovatsion yechimlarning qo'llanilishi, shuningdek, kiberxavfsizlik va normativ-huquqiy bazani moslashtirish muammolari ko'rib chiqiladi. Maqolada raqamlashtirish jarayonining samaradorligini oshirish, kadrlar salohiyatini rivojlantirish, foydalanuvchi qulayligini ta'minlash va xalqaro tajribadan foydalanish bo'yicha ilmiy asoslangan takliflar ishlab chiqilgan. Tadqiqot natijalari majburiy ijro organlari faoliyatini modernizatsiya qilish, sud qarorlarining ijrosini tezlashtirish va fuqarolar huquqlarini himoya qilish mexanizmlarini takomillashtirishda amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: majburiy ijro, raqamlashtirish, elektron ijro yurituv, sun'iy intellekt, blokcheyn, kiberxavfsizlik.

Abstract. This article analyzes the theoretical and practical issues of further improving the digitalization of compulsory enforcement actions. The integration of digital technologies into the enforcement system, the interconnection of databases, the use of innovative solutions such as artificial intelligence and blockchain, as well as the problems of cybersecurity and the adaptation of the regulatory framework are considered. The article develops scientifically based proposals to increase the efficiency of the digitalization process, develop human resources, ensure user friendliness, and use international experience. The results of the research are of practical importance in modernizing the activities of compulsory enforcement bodies, accelerating the execution of court decisions, and improving the mechanisms for protecting citizens' rights.

Key words: compulsory enforcement, digitalization, electronic enforcement proceedings, artificial intelligence, blockchain, cybersecurity.

Аннотация. В данной статье анализируются теоретические и практические вопросы дальнейшего совершенствования цифровизации принудительного исполнения судебных решений. Рассматриваются интеграция цифровых технологий в систему правоприменения, взаимосвязь баз данных, использование инновационных решений, таких как искусственный интеллект и блокчейн, а также проблемы кибербезопасности и адаптации нормативно-правовой базы. В статье разработаны научно обоснованные предложения по повышению эффективности процесса цифровизации, развитию человеческих ресурсов, обеспечению удобства использования и применению международного опыта. Результаты исследования имеют практическое значение для модернизации деятельности органов принудительного исполнения, ускорения исполнения судебных решений и совершенствования механизмов защиты прав граждан.

Ключевые слова: принудительное исполнение, цифровизация, электронное правоприменение, искусственный интеллект, блокчейн, кибербезопасность.

KIRISH

Zamonaviy davlat boshqaruvi va huquqni muhofaza qilish tizimlarining samaradorligi ko'p jihatdan raqamli texnologiyalarni integratsiyalash darajasiga bog'liq bo'lib, ayniqsa majburiy ijro harakatlari sohasida bu jarayon fuqarolar huquqlarining real kafolatlanishi, sud qarorlarining o'z vaqtida va to'liq ijro etilishi hamda davlat organlariga bo'lgan ishonchni mustahkamlashda hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi. O'zbekiston Respublikasida so'nggi yillarda amalga oshirilayotgan keng ko'lamli islohotlar doirasida majburiy ijro tizimini raqamlashtirish yo'nalishida sezilarli qadamlar qo'yilgan bo'lib, elektron ijro yurituv tizimi, avtomatlashtirilgan hujjat aylanishi, onlayn to'lov platformalari va davlat axborot tizimlari bilan integratsiya kabi mexanizmlar joriy etilgan. Ushbu

yutuqlar ijro harakatlari jarayonini shaffoflashtirish, inson omili ta'sirini minimallashtirish, korrupsiyaviy xavflarni bartaraf etish hamda fuqarolar va tadbirkorlar uchun xizmat ko'rsatish sifatini oshirish imkonini yaratdi. Biroq, raqamlashtirish jarayoni statik holatda qolmaydi, u doimiy takomillashtirishni, texnologik yangiliklarni joriy etishni, normativ-huquqiy bazani zamon talablariga moslashtirishni va kadrlar salohiyatini oshirishni talab qiladi. Shu nuqtayi nazardan, majburiy ijro harakatlarini raqamlashtirishni yanada takomillashtirish masalalari nafaqat texnik, balki huquqiy, tashkiliy va ijtimoiy-psixologik jihatdan ham kompleks yondashuvni talab etadigan dolzarb ilmiy-amaliy muammo hisoblanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Majburiy ijro harakatlarini raqamlashtirish masalasi zamonaviy huquqshunoslik va axborot texnologiyalari kesishmasida joylashgan murakkab ilmiy yo'nalish hisoblanadi. Ushbu sohadagi ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish orqali mavjud yondashuvlar, erishilgan yutuqlar va hal etilmagan muammolarni aniqlash mumkin. Quyida ushbu mavzu bo'yicha to'rtta asosiy manba va ularning mazmuniy tahlili keltirilgan.

Birinchidan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 24.05.2023 yildagi "Raqamli xizmatlar qamrovi va sifatini oshirish hamda soha, tarmoq va hududlarni raqamli transformatsiya qilish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-162-son¹ qarori [1] normativ-huquqiy baza sifatida fundamental ahamiyatga ega. Ushbu hujjat nafaqat siyosiy iroda ifodasi, balki amaliy metodologik qo'llanma vazifasini ham o'taydi. Adabiyotda ta'kidlanishicha, ushbu qaror majburiy ijro tizimining boshqa davlat idoralari (soliq, kadastr, bank tizimi) bilan ma'lumotlar almashinuvini huquqiy jihatdan mustahkamlaydi. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, ushbu me'yoriy hujjatning qabul qilinishi "axborot siloslari" (information silos) muammosini bartaraf etishda dastlabki qadam bo'ldi. Biroq, olimlar qarorda texnik protokollar va ma'lumotlar xavfsizligi standartlarining batafsil reglamentatsiyasi yetarli emasligini, bu esa amaliyotda integratsiya jarayonini sekinlashtirishini ta'kidlaydilar. Shuningdek, hujjatda raqamli imkoniyatlardan foydalanishda fuqarolarning huquqlarini himoya qilish mexanizmlari umumiy shaklda berilgan bo'lib, uni yanada detallashtirish talab etiladi.

Ikkinchidan, Karimov A.T. va Yusupov B.N.larning «Sun'iy intellekt texnologiyalarining huquqiy tartibotga ta'siri: nazariy va amaliy jihatlar» nomli maqolasi [2] texnologik innovatsiyalarning huquqiy oqibatlarini chuqur tahlil qiladi. Mualliflar sun'iy intellekt (SI) algoritmlarining majburiy ijro jarayonida qaror qabul qilishda ishtirok etishi mumkinligini, biroq bu jarayonda "qora quti" (black box) muammosi, ya'ni algoritmlar qarorlarining tushuntirib berilmasligi xavfini ko'taradilar. Adabiyot tahlili shuni ko'rsatadiki, hozirgi kunda SI dan foydalanish asosan prognozlash va tasniflash funksiyalari bilan cheklangan, ammo kelajakda u avtomatlashtirilgan choralar ko'rish huquqiga ega bo'lishi mumkin. Mualliflar taklif etayotgan yondashuv shundaki, har qanday avtomatlashtirilgan qaror inson tomonidan tasdiqlanishi va uning mantig'i shaffof bo'lishi kerak. Bu tadqiqot raqamlashtirishni shunchaki texnik jarayon emas, balki huquqiy mas'uliyatni qayta taqsimlash jarayoni sifatida ko'rib chiqish zarurligini asoslaydi.

Uchinchidan, Xalqaro kiberxavfsizlik markazining «Davlat raqamli platformalarida ma'lumotlar xavfsizligi: global standartlar va milliy tajriba» monografiyasi [3] raqamli infratuzilmaning eng zaif nuqtasi – xavfsizlik masalasiga qaratilgan. Ushbu manbada majburiy ijro tizimidagi shaxsiy va moliyaviy ma'lumotlarning himoyasi xalqaro ISO/IEC 27001 standartlari asosida tahlil qilinadi. Adabiyotda ta'kidlanishicha, O'zbekistonda joriy etilayotgan tizimlarda kiberhujumlarga qarshi turish mexanizmlari yetarli darajada sinovdan o'tmagan. Mualliflar blokcheyn texnologiyasidan foydalanish orqali hujjatlar o'zgarishini oldini olish va ma'lumotlar yaxlitligini ta'minlash g'oyasini ilgari suradilar. Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, kiberxavfsizlik nafaqat texnik masala, balki ishonch masalasidir; agar fuqarolar o'z ma'lumotlari xavfsizligiga ishonmasalar, raqamli platformalardan foydalanish darajasi past bo'lib qoladi. Shu sababli ushbu adabiyot raqamlashtirish strategiyasida xavfsizlik auditlarini doimiy va majburiy jarayonga aylantirishni tavsiya etadi.

To'rtinchidan, UNDPning «Digital Transformation of Public Services: Lessons for Central Asia» hisoboti [4] mintaqaviy va xalqaro kontekstdagi tajribalarni taqqoslash imkonini beradi. Ushbu manbada Markaziy Osiyo mamlakatlari, jumladan O'zbekistonning raqamli transformatsiyadagi o'rni baholanadi. Hisobotda ta'kidlanishicha, muvaffaqiyatli raqamlashtirish nafaqat dasturiy ta'minotga, balki "inson kapitali"ga, ya'ni davlat xizmatchilarining raqamli savodxonligi va fuqarolarning tayyorligiga bog'liq. UNDP ekspertlari O'zbekistonda majburiy ijro tizimini raqamlashtirishda davlat-xususiy sheriklik (DXSh) mexanizmlaridan yetarli darajada foydalanilmayotganini ta'kidlaydilar. Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, xususiy sektor innovatsiyalarni tezroq joriy eta oladi, davlat esa reguliator va nazoratchi ro'lida qolishi kerak. Ushbu adabiyot O'zbekiston uchun DXSh doirasida pilot loyihalarni amalga oshirish, startaplarni jalb qilish va natijalarni masshtablash bo'yicha aniq yo'l xaritasini ishlab chiqishni tavsiya etadi.

¹ <https://lex.uz/docs/-6472548>

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda majburiy ijro harakatlarini raqamlashtirish jarayonining samaradorligini baholash uchun normativ-huquqiy hujjatlar va amaliy faoliyatni tahlil qilish metodidan foydalanildi. Tadqiqotda solishtirma tahlil usuli qo'llanilib, milliy va xorijiy tajribalar o'rganildi va raqamli tizimlarni joriy etishning ijobiy va salbiy jihatlari aniqlandi. Majburiy ijro harakatlarini raqamlashtirish bo'yicha empirik ma'lumotlar yig'ish uchun sudlar, ijro organlari va elektron monitoring tizimlari faoliyati o'rganildi. Tadqiqotda sintetik va analitik yondashuvlardan foydalanilib, mavjud muammolar va ularni hal etish usullari umumlashtirildi. Natijalarni tahlil qilishda siyosiy-huquqiy va texnik jihatlarni integratsiyalash orqali ijro samaradorligini oshirish bo'yicha takliflar ishlab chiqildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, raqamli davlat boshqaruvida muvaffaqiyatga erishgan mamlakatlarning aksariyati aynan ma'lumotlar integratsiyasi va yagona identifikatsiya tizimlariga asoslangan platformalarni rivojlantirish orqali natijaga erishgan [1].

Texnologik infratuzilmani takomillashtirish bilan bir qatorda, sun'iy intellekt va mashinali o'qitish texnologiyalarini ijro jarayoniga integratsiyalash istiqbollari ham jiddiy o'rganilishi lozim. Hozirgi vaqtda ijro ishlari bo'yicha qarorlar qabul qilish, mol-mulkni baholash, to'lov qobiliyatini tahlil qilish va choralarni belgilash ko'p jihatdan inson faktoriga bog'liq. Sun'iy intellekt algoritmlari esa katta hajmdagi ma'lumotlarni qayta ishlash, naqshlarni aniqlash, xavf darajasini bashorat qilish va optimal ijro strategiyasini taklif qilish imkonini beradi. Masalan, qarzdorning moliyaviy holati, aktivlari, oldingi ijro tajribasi va ijtimoiy ma'lumotlarini tahlil qilish orqali tizim avtomatik ravishda eng samarali choralarni tavsiya qilishi, shuningdek, noqonuniy yoki noasosiy harakatlarni oldindan aniqlab, ogohlantirish berishi mumkin. Bunday yechimlar nafaqat samaradorlikni oshiradi, balki subyektiv xatolarni kamaytiradi va huquqiy tartibotning adolatligini mustahkamlaydi. Biroq, sun'iy intellektni joriy etishda algoritmik shaffoflik, qabul qilingan qarorlarni tushuntirish imkoniyati va inson nazoratini saqlab qolish tamoyillari qat'iy rioya qilinishi shart, chunki texnologik yechimlar huquqiy mas'uliyatni bekor qila olmaydi [2].

Raqamli platformalarni rivojlantirishda kiberxavfsizlik va ma'lumotlar maxfiyligi masalalari alohida e'tiborga olinishi kerak. Majburiy ijro jarayonida ishlatiladigan ma'lumotlar ko'pincha shaxsiy, moliyaviy va tijoriy sir hisoblanadi, ularning oshkor bo'lishi yoki buzilishi fuqarolar huquqlariga jiddiy zarar yetkazishi mumkin. Shu sababli, raqamli tizimlarda zamonaviy shifrlash usullari, ko'p bosqichli autentifikatsiya, kirish huquqlarini differensial boshqarish, shuningdek, doimiy xavfsizlik auditlari joriy etilishi lozim. Bundan tashqari, blokcheyn texnologiyasidan foydalanish orqali hujjatlar o'zgarishini qaytarilmas qilish, elektron imzolarning ishonchligini ta'minlash va ijro harakatlari tarixini shaffof ro'yxatga olish mumkin. Blokcheyn asosidagi yechimlar nafaqat texnik ishonchlikni oshiradi, balki fuqarolar va tadbirkorlarning davlat organlariga bo'lgan ishonchini mustahkamlaydi, chunki har bir amal o'chirib bo'lmaydigan va tekshiriladigan shaklda qayd etiladi. Kiberxavfsizlikni ta'minlashda nafaqat texnik choralar, balki xodimlarning raqamli savodxonligi, xavf-xatarlarni erta aniqlash mexanizmlari va favqulodda vaziyatlarda tizimlarni qayta tiklash rejalarini ishlab chiqish ham muhim ahamiyatga ega [3].

Normativ-huquqiy bazani raqamlashtirish talablariga moslashtirish ham jiddiy masala hisoblanadi. Hozirgi kunda majburiy ijro harakatlari to'g'risidagi qonunchilikda elektron hujjat aylanishi, avtomatlashtirilgan qarorlar, sun'iy intellekt yordamida tahlil natijalarining huquqiy kuchi, shuningdek, raqamli isbotlarning sudda qabul qilinishi bo'yicha aniq me'yorlar to'liq shakllanmagan. Bu esa amaliyotda noaniqliklarga, turli talqinlarga va ba'zan raqamli yechimlarning huquqiy jihatdan zaif himoyalaniishiga olib kelishi mumkin. Qonunchilikni takomillashtirish jarayonida nafaqat texnologik imkoniyatlarni, balki inson huquqlari, shaxsiy hayot daxlsizligi, ma'lumotlarni qayta ishlash qoidalarini va fuqarolarning raqamli huquqlarini hisobga olish zarur. Xalqaro standartlar va Yevropa Ittifoqining ma'lumotlarni himoya qilish reglamentlari tajribasini o'rganish, milliy qonunchilikka moslashtirilgan "raqamli ijro kodeksi" yoki maxsus qonun loyihasini ishlab chiqish, shuningdek, texnologik yechimlarning huquqiy statusini belgilash orqali tizimni barqarorlashtirish mumkin [4].

Kadrlar salohiyatini rivojlantirish va raqamli madaniyatni shakllantirish ham raqamlashtirish jarayonining muhim tarkibiy qismidir. Texnologik platformalar qanchalik mukammal bo'lsin, ularni samarali boshqarish, tahlil qilish va fuqarolar bilan ishlashda xodimlarning kasbiy ko'nikmalari hal qiluvchi rol o'ynaydi. Majburiy ijro organlari xodimlarini doimiy ravishda raqamli kompetensiyalar, kiberxavfsizlik asoslari, ma'lumotlar tahlili, shuningdek, mijozlarga yo'naltirilgan xizmat ko'rsatish bo'yicha qayta tayyorlash va malaka oshirish tizimini yo'lga qo'yish zarur. Bundan tashqari, raqamli platformalarni ishlab chiqish va qo'llab-quvvatlashda IT-mutaxassislar, huquqshunolar, psixologlar va fuqarolik jamiyati vakillarining hamkorligini ta'minlash orqali tizimni foydalanuvchilarga qulay, shaffof va adolatli qilish mumkin. Tajriba shuni ko'rsatadiki, raqamli transformatsiya muvaffaqiyati nafaqat dasturiy ta'minot sifatiga, balki tashkiliy madaniyat, rahbariyatning qo'llab-quvvatlashi va xodimlarning innovatsiyalarga ochiqligiga bog'liq [5].

Fuqarolar va tadbirkorlar uchun raqamli xizmatlarning qulayligi, tushunarli interfeysi va mobil qurilmalarga moslashuvchanligi ham e'tibordan chetda qolmasligi kerak. Elektron platformalar ko'pincha texnik jihatdan murakkab bo'lib, oddiy foydalanuvchilar uchun tushunish va undan foydalanish qiyin kechishi mumkin. Bu esa raqamli tengsizlikni kuchaytirishi, ayniqsa keksa yoshdagilar, chekka hududlarda yashovchilar va raqamli savodi past fuqarolarning huquqlarini cheklashi mumkin. Shu sababli, tizimlarni ishlab chiqishda foydalanuvchi tajribasini (UX/UI) birinchi o'ringa qo'yish, ko'p tilli qo'llab-quvvatlash, ovoqli yordamchi tizimlar, soddalashtirilgan interfeyslar va oflayn rejimda ishlash imkoniyatlarini joriy etish maqsadga muvofiq. Bundan tashqari, raqamli xizmatlardan foydalanish bo'yicha bepul konsalting, video qo'llanmalar va hududiy markazlar tashkil etish orqali fuqarolarning raqamli platformalarga ishonchini oshirish mumkin. Raqamli davlat xizmatlarining asosiy maqsadi nafaqat samaradorlik, balki fuqarolarning qulayligi va huquqlarini himoya qilish bo'lishi kerak [6].

Xalqaro hamkorlik va tajriba almashish ham raqamlashtirishni takomillashtirishning muhim omili hisoblanadi. Turli mamlakatlarning majburiy ijro tizimlarini raqamlashtirish bo'yicha yutuqlari, muvaffaqiyatsizliklari va ularning sabablari chuqur tahlil qilinishi, O'zbekiston sharoitiga moslashtirilgan yechimlar ishlab chiqilishi lozim. Masalan, Shimoliy Yevropa mamlakatlarining yagona raqamli identifikatsiya tizimlari, Janubiy Koreyaning sun'iy intellektga asoslangan ijro monitoring platformalari, shuningdek, qo'shni davlatlarning chegara osha elektron hujjat aylanishi tajribalari o'rganilishi mumkin. Xalqaro tashkilotlar, jumladan, Birlashgan Millatlar Tashkiloti, Yevropa Kengashi va Xalqaro Valyuta Jamg'armasining raqamli davlat boshqaruvi bo'yicha tavsiyalari, standartlari va metodologiyalari milliy tizimni xalqaro talablarga muvofiqlashtirishda muhim rol o'ynaydi. Bunday hamkorlik nafaqat texnik ko'nikmalarni oshiradi, balki huquqiy tartibotni modernizatsiya qilish va investitsiyaviy jozibadorlikni oshirish imkonini beradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR.

Xulosa qilib aytganda, majburiy ijro harakatlarini raqamlashtirishni yanada takomillashtirish murakkab, ko'p qirrali va uzluksiz jarayon bo'lib, u texnologik innovatsiyalar, huquqiy islohotlar, kadrlar salohiyatini oshirish, fuqarolarga yo'naltirilgan yondashuv va xalqaro hamkorlikni uyg'unlashtirishni talab etadi. Hozirgi bosqichda erishilgan yutuqlar tizimning raqamli transformatsiyasi uchun mustahkam poydevor yaratgan bo'lsa-da, keyingi rivojlanish yo'nalishlari aniqroq strategik rejalashtirish, infratuzilmani mustahkamlash, normativ bazani yangilash, kiberxavfsizlikni ta'minlash va fuqarolarning raqamli huquqlarini himoya qilishga qaratilgan bo'lishi kerak. Raqamli texnologiyalar nafaqat samaradorlikni oshirish, balki adolat, shaffoflik va inson huquqlarini himoya qilish vositasi sifatida qaralishi lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 24.05.2023 yildagi "Raqamli xizmatlar qamrovi va sifatini oshirish hamda soha, tarmoq va hududlarni raqamli transformatsiya qilish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-162-son qarori // URL: <https://lex.uz/docs/-6472548>
2. Karimov A.T., Yusupov B.N. «Sun'iy intellekt texnologiyalarining huquqiy tartibotga ta'siri: nazariy va amaliy jihatlar». // «Huquq va jamiyat» jurnali. – 2024. – №2. – 45–52-betlar.
3. Xalqaro kiberxavfsizlik markazi. «Davlat raqamli platformalarida ma'lumotlar xavfsizligi: global standartlar va milliy tajriba». – Toshkent: «Ilm-fan nashriyoti», 2025. – 78–84-betlar.
4. UNDP. "Digital Transformation of Public Services: Lessons for Central Asia". – New York: United Nations Development Programme, 2025. – P. 56–62.
5. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Davlat organlari axborot tizimlarini integratsiyalash va raqamli xizmatlarni rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori. – Toshkent, 2023. – B. 8–12.
6. Karimov A.T., Yusupov B.N. "Sun'iy intellekt texnologiyalarining huquqiy tartibotga ta'siri: nazariy va amaliy jihatlar". // "Huquq va jamiyat" jurnali. – 2024. – №2. – 45–52-betlar.
7. Xalqaro kiberxavfsizlik markazi. "Davlat raqamli platformalarida ma'lumotlar xavfsizligi: global standartlar va milliy tajriba". – Toshkent: "Ilm-fan nashriyoti", 2025. – 78–84-betlar.
8. O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi huzuridagi Huquqiy tadqiqotlar instituti. "Raqamli davrda majburiy ijro qonunchiligini takomillashtirish yo'nalishlari". – Toshkent, 2024. – B. 15–20.
9. Rahimov J.X., Azizova M.S. "Davlat xizmatchilarining raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish: metodika va amaliyot". // "Menejment va kadrlar" ilmiy jurnali. – 2025. – №1. – 33–39-betlar.
10. O'zbekiston Respublikasi Raqamli texnologiyalar vazirligi. "Raqamli xizmatlarning foydalanuvchi tajribasini yaxshilash bo'yicha metodik ko'rsatmalar". – Toshkent, 2024. – B. 10–14.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>